

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

663

MISINGI YA ELIMU

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2014

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A**, maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (alama 36)

1. Eleza kanuni tatu za elimu ya mtaala zinazohakikisha usawa kwa watoto wote.

Kanuni ya kwanza ni usawa wa fursa. Watoto wote wanapaswa kupata nafasi sawa za kujiunga na shule bila kujali jinsia, rangi au hali ya kifamilia.

Kanuni ya pili ni utoaji wa rasilimali sawasawa. Shule zinapaswa kugawiwa vitabu, walimu na vifaa vya kujifunzia kwa uwiano unaozingatia idadi na mahitaji ya watoto.

Kanuni ya tatu ni ujumuishaji. Elimu ya mtaala inapaswa kuzingatia watoto wenye mahitaji maalum ili nao washirikishwe kikamilifu kwenye masomo.

2. Taja na ufafanue dhana tatu zinazotumika katika elimu ya watu wazima.

Dhana ya kwanza ni ujifunzaji endelevu. Hii ina maana ya mchakato wa kuendelea kupata maarifa na stadi katika maisha yote.

Dhana ya pili ni kujifunza kwa vitendo. Watu wazima hujifunza vizuri zaidi wanaposhirikishwa kwenye mazoezi yanayohusiana na maisha yao ya kila siku.

Dhana ya tatu ni ushiriki wa kujitegemea. Hii inahusu uwezo wa mtu mzima kupanga, kuchagua na kuendesha mchakato wake wa kujifunza kulingana na mahitaji binafsi.

3. Eleza athari nne za kutokukamilisha elimu ya msingi kwa msichana.

Athari ya kwanza ni kupunguza nafasi za ajira. Wasichana wasio na elimu ya msingi hukosa stadi za msingi za kazi.

Athari ya pili ni kuongeza uwezekano wa ndoa za utotoni. Kukosa elimu hufanya msichana awe rahisi kushinikizwa kuolewa mapema.

Athari ya tatu ni kuongeza utegemezi wa kiuchumi. Msichana bila elimu ya msingi hukosa uwezo wa kujitegemea kifedha.

Athari ya nne ni kupunguza uwezo wa kushiriki kikamilifu katika maamuzi ya kijamii na kifamilia.

4. Eleza mawazo makuu ya Jean-Jacques Rousseau kuhusu elimu asilia ya watoto.

Rousseau alisisitiza kuwa watoto wanapaswa kulelewa kulingana na asili yao na siyo kwa kulazimishwa kufuata mafunzo magumu.

Alisisitiza kuwa malezi ya mtoto yanapaswa kuzingatia hatua za ukuaji wa kimwili, kiakili na kihisia.

Aliamini kuwa mazingira ya asili yanapaswa kuwa mwalimu mkuu wa mtoto, badala ya mihadhara ya moja kwa moja ya walimu.

5. Taja sifa nne za shule inayotegemea jamii.

Sifa ya kwanza ni ushiriki wa jamii katika kupanga na kuendesha shule.

Sifa ya pili ni kutumia rasilimali zilizopo ndani ya jamii.

Sifa ya tatu ni kutatua changamoto na mahitaji ya jamii.

Sifa ya nne ni kukuza utamaduni na maadili ya eneo husika.

6. Eleza mipango miwili ya serikali inayoweza kuongeza ushiriki wa watu wazima katika mafunzo ya ufundi.

Mosi, serikali inaweza kutoa ruzuku na mikopo nafuu kwa watu wazima ili kulipia gharama za mafunzo ya ufundi.

Pili, serikali inaweza kuanzisha vituo vya mafunzo karibu na jamii vijijini ili kuongeza upatikanaji.

7. (i) Taja faida tatu za mazingira ya kujifundishia yenye vifaa vya michezo kwa watoto.

Faida ya kwanza ni kukuza afya ya mwili.

Faida ya pili ni kukuza ushirikiano na urafiki kati ya watoto.

Faida ya tatu ni kukuza stadi za kijamii na uongozi.

(ii) Eleza jinsi faida moja inavyoathiri maendeleo ya kijamii ya mtoto.

Kukuza ushirikiano na urafiki humsaidia mtoto kujifunza kushirikiana na wengine, kuwa na nidhamu ya kikundi na kujenga uhusiano bora kijamii.

8. Taja sababu tatu zinazoweza kuathiri ubora wa walimu katika shule za mkoa.

Sababu ya kwanza ni ukosefu wa mafunzo ya mara kwa mara ya walimu.

Sababu ya pili ni upungufu wa rasilimali za kufundishia.

Sababu ya tatu ni mazingira duni ya kazi kama mishahara midogo na makazi yasiyoridhisha.

9. Taja wajibu wawili wa mzazi katika malezi ya elimu ya msingi.

Mzazi ana wajibu wa kuhakikisha mtoto anapata mahitaji ya msingi kama chakula na sare za shule.

Mzazi pia ana jukumu la kufuatilia maendeleo ya mtoto na kushirikiana na walimu.

SEHEMU B (alama 40)

10. Tafsiri kwa undani dhana ya "ufundishaji wa mgawanyo" na elezea sifa zake za msingi.

Ufundishaji wa mgawanyo ni mbinu ya kugawa mada kubwa au somo gumu katika sehemu ndogo ndogo zinazojengwa hatua kwa hatua. Hii humwezesha mwanafunzi kuelewa vipengele vidogo kabla ya kuunganisha jumla ya maarifa.

Sifa ya kwanza ni urahisishaji wa masomo kwa kuondoa ugumu.

Sifa ya pili ni kurahisisha ufuatiliaji wa maendeleo ya mwanafunzi kwa kila kipengele.

Sifa ya tatu ni kusaidia kujenga uelewa wa kina kupitia hatua za taratibu.

11. Toa uchambuzi wa jinsi mifumo ya elimu ya zamani inavyoweza kuathiri mtazamo wa jamii kuhusu elimu ya wanawake.

Katika mifumo ya kale, elimu ilihusishwa zaidi na wavulana, wanawake wakihusishwa na kazi za nyumbani pekee. Hii ilisababisha mitazamo hasi kuwa wanawake hawahitaji elimu.

Athari ni kwamba jamii imekuwa ikiwapuuza wanawake, na kuwanyima fursa za kusoma. Hii imesababisha ukosefu wa usawa wa kijinsia katika ajira na maamuzi ya kijamii.

Hata leo, mtazamo huu wa kale unaendelea ubaguzi dhidi ya wanawake na huathiri ushiriki wao katika elimu na maendeleo ya kijamii.

12. (a) Elezea kwa nini ni muhimu kutumia data ya kijamii katika upangaji wa elimu.

Data ya kijamii husaidia kuelewa mahitaji halisi ya jamii kama idadi ya watoto, mila na changamoto. Hii inarahisisha upangaji wa mitaala inayolingana na mazingira ya wanafunzi.

Pia data husaidia katika ugawaji wa rasilimali sawasawa kulingana na mahitaji ya mikoa.

(b) Pendekeza mbinu mbili za kukusanya data zinazofaa kwa mikoa ya vijijini.**

Mbinu ya kwanza ni mahojiano na wakazi. Hii ni rahisi na inatoa taarifa za moja kwa moja. Mbinu ya pili ni uchunguzi wa moja kwa moja wa mazingira na shughuli za jamii.

13. Tengeneza orodha ya vigezo vitano vya kuchunguza mafanikio ya kozi ya watu wazima, eleza kila kigezo.

Kigezo cha kwanza ni kiwango cha ushiriki. Hii hupima idadi ya watu wazima walioshiriki kikamilifu kwenye mafunzo.

Kigezo cha pili ni ufaulu wa kielimu. Hupima uwezo wao baada ya mafunzo, kama stadi mpya walizopata.

Kigezo cha tatu ni matumizi ya ujuzi katika maisha ya kila siku. Hii huonyesha kama elimu imeleta mabadiliko ya kivitendo.

Kigezo cha nne ni mabadiliko ya kijamii na kiuchumi. Hupima athari katika kipato na hali ya maisha ya wanafunzi.

Kigezo cha tano ni kuridhika kwa washiriki. Hii hupima mtazamo wao kuhusu manufaa ya kozi.

SEHEMU C (alama 24)

14. Jadili kwa undani jinsi mtazamo wa jamii unavyoweza kupunguza ushiriki wa wasichana katika elimu, toa mikakati ya kuzuia.

Jamii nyingi bado zinaamini kuwa nafasi ya msichana ni nyumbani na siyo shuleni. Mtazamo huu huwafanya wasichana wachukuliwe kama mali ya kuolewa mapema.

Hali ya umaskini pia huongeza tatizo, kwani familia zinawapa kipaumbele wavulana kupata elimu badala ya wasichana.

Ubaguzi wa kijinsia na mila zinazoweka ndoa za utotoni husababisha wasichana wengi kushindwa kukamilisha masomo.

Mikakati ya kuzuia ni pamoja na kuelimisha jamii juu ya umuhimu wa elimu ya wasichana, kuweka sheria kali dhidi ya ndoa za utotoni, na kutoa motisha kama ruzuku au misaada ya elimu kwa familia maskini.

15. "Elimu ya watu wazima ni njia ya uhakika ya ukuaji wa kiuchumi." Toa hoja za kuthibitisha na kuzipingana.

Kwa kuthibitisha, elimu ya watu wazima huongeza stadi za kazi kwa watu wazima, hivyo kuongeza tija ya uzalishaji. Pia huwapa fursa ya kujiendeleza na kupata ajira bora.

Kwa upande mwingine, si kila elimu ya watu wazima inaleta ukuaji wa moja kwa moja wa kiuchumi. Ikiwa kozi hazihusiani na mahitaji ya soko, zinaweza kutoleta matokeo yanayotarajiwa.

Pia changamoto za ufadhili na miundombinu dhaifu hupunguza mchango wake kwenye uchumi.

16. Toa mwongozo wa hatua nne za kubuni somo kwa watoto wenye umri mdogo unaozingatia utofauti wa ujuzi.

Hatua ya kwanza ni kutathmini kiwango cha uelewa na ujuzi wa kila mtoto.

Hatua ya pili ni kuweka malengo yanayolingana na viwango tofauti vya watoto.

Hatua ya tatu ni kutumia mbinu za ufundishaji zinazojumuisha michezo, hadithi na vitendo.

Hatua ya nne ni kutathmini maendeleo ya kila mtoto kwa kutumia njia mbalimbali za upimaji.